

Chris Vanlangendonck

**SPOREN
VAN HET
VOORLAND**

Houtekiet
Antwerpen / Amsterdam

Als we in plaats van $E=mc^2$ aannemen
dat de energie waarmee we de wereld kunnen
genezen, verkregen kan worden door liefde die
vermenigvuldigd wordt met de snelheid van het licht,
komen we tot de conclusie dat liefde de grootste
kracht in het universum is.

— ALBERT EINSTEIN

I

VALERIE

Het is een koude novemberochtend, de herfst heeft zich behaaglijk genesteld in de stad die vandaag in zonlicht baadt. Valerie zit, met haar warmste winterjas over haar pyjama, op het balkon van haar appartement, op de bovenste verdieping van het statige hoekpand in het hart van Montparnasse. Ze kijkt door haar minuscule operaverrekijker naar de man beneden, die alleen op het lege terras van *Café La Rotonde* zit. Hij ziet eruit als Al Pacino in zijn jonge jaren, maar dan groter. Hij heeft een van de bistrotafels tegen de muur uitgekozen, onder de rode luifels. *La Rotonde* heeft maar net de deuren geopend, hij is waarschijnlijk de eerste klant. Het valt haar op dat de man niet op een mobiele telefoon tokkelt en hij leest ook geen krant. In zijn driedelig, marineblauwe pak met stropdas, zijn lange, elegante *peacoat* en een geruite sjaal nonchalant rond zijn nek gedrapeerd, nipt hij gracieus van zijn espresso. Hij kon zo uit een modemagazine zijn gestapt.

Ze scant met haar verrekijker de omgeving, misschien is ze getuige van een fotoshoot, maar er is nergens een fotograaf te zien. Vervolgens zoomt ze in op het gezicht van de man. Van dichtbij lijkt hij helemaal niet op Al Pacino, hij oogt ook een pak ouder dan ze eerst dacht.

Met een kwartslag naar links krijgt haar kijker de vrouw voor het chique *Le Dôme* in het vizier. Ze staat bij het verkeerslicht en zwaait naar de man op het terras aan de overkant. Wanneer ze de Boulevard du Montparnasse oversteekt, kijken de twee pinguïnobers in hun zwart-witte livrei haar vanuit

de deuropening van *Le Dôme* goedkeurend na. De bordeaux kokerrok met hoge split toont haar lange benen bij elke stap die ze zet. Haar bruine paardenstaart onder de fuchsia baret slingert gracieus heen en weer op het ritme van haar tred.

De man ziet haar nu ook en veert stante pede recht. De gretige kus die volgt is van de prille soort, denkt Valerie – of van de clandestiene, dat kan ook.

Onwillekeurig ziet ze '*Le baiser de l'hôtel de ville*', het populaire zwart-wit prentkaartje van Robert Doisneau voor zich. Ze glimlacht. Niemand kan Franser dan de Fransen worden. Haar eigen associaties verraden dat ze niet uit Parijs komt. We mogen openstaan voor alle mogelijke indrukken, maar interpreteren doen we toch altijd vanuit onze eigen kaders, bedenkt ze terwijl ze een slok van haar mok koffie neemt.

Ze verruilt de verrekijker voor haar zonnebril en kijkt naar de bakelieten toneelkijker in haar hand. Samen met de art-nouveauflat maakt hij deel uit van de erfenis van haar ouders. Een jaar voor haar geboorte werd haar moeder eensklaps verliefd op Parijs en op deze etage. Dat weet ze van tante Charly. Haar ouders waren hier toevallig op een feestje beland en moeder kon de plek achteraf niet loslaten. Vooral het uitzicht vanaf de zesde verdieping achtervolgde haar in haar dromen. Vader had wel twee keer de prijs geboden, vertelde oma ooit op een onbewaakt moment, want over haar ouders werd na hun dood niet meer gesproken.

Ze begrijpt haar moeders betovering. Van buitenaf heeft het imposante herenhuis een aristocratische uitstraling; het gaat perfect op in de heldere structuur van de boulevards en de typisch hoge bebouwing. Geheel in lijn met de strakke regels van stadsarchitect Hausmann werd het in 1910 opgetrokken. Toch oogt het lichtvoetig en uitnodigend. De gevel is

met gevlamde zandsteen en keramiek gedecoreerd en op zonnige dagen lachen de vergulde krullen in de smeedijzeren balkonbalustrades de passanten toe. Eenmaal binnen straalt het lichtrijke appartement een rustieke eenvoud uit. De driedelige ordening van de muren met lambrisering aan de onderkant, veld in het midden en kroonlijst bovenaan brengt rust in de ruimte.

De typische Jugendstilornamentiek – glasramen in lood, linoleumvloeren, fauteuils in fluweel met kussens van plat geweven stoffen – heeft ze intact gelaten. Zelf heeft ze geen eigen accent toegevoegd. De smaakvolle inrichting draagt de kunstzinnige stempel van haar moeder die een verfijnde vrouw was. Dat is op oude foto's te zien. Als Valerie ze bekijkt, ruikt ze sandelhout en jasmijn. Ze heeft weinig herinneringen aan haar ouders; ze was amper zeven toen ze stierven, maar hun dood veranderde drastisch haar leven.

De klokken van de kerktoren in de buurt geven aan dat het acht uur is. Ze moet maar eens naar binnen om kleren aan te trekken. Straks heeft ze een afspraak met haar uitgever Dennis in *Le Sphinx*, het theesalon om de hoek. Ze heeft zich weer laten afleiden door gedachten over haar moeder. Dat overkomt haar de laatste tijd wel vaker, sinds haar verjaardag die ze enkele weken geleden in stilte liet voorbijgaan. Zesendertig is ze geworden: exact haar moeders leeftijd toen die stierf – meedogenloos jong om te stoppen met leven.

Negenentwintig jaar geleden – in de nacht van 31 december 1994 – werd ze gewekt door oma en opa de Bandt die toen nog niet in Zwitserland maar in Brussel woonden. Samen met haar grootouders had ze oudjaar gevierd op het grote familie-domein in de groene rand rond de stad. Vreemd genoeg heeft

ze scherpe herinneringen aan die oudejaarsavond. Oma de Bandt had de mensen van de keuken opgedragen om Valeries lievelingshapjes te bereiden. Het werd een ongewoon banket: schotels met garnaalkroketjes, verse frietjes en gehaktballetjes stonden op de komforen gemoedelijk naast die met kreeft en gebakken zeetong voor opa en oma. Achteraf was er een dessertbuffet met druivenfiguren, spookjes gemaakt van aardbeien en pannenkoeken. Om twaalf uur stipt stak hoofdtuinman Louis in het park rond de villa een gigantisch vuurwerk af. Het huispersoneel, dat oma 'assistenten' noemde, kreeg een glas champagne en ook haar grootouders hadden geklonken op het nieuwe jaar. Zij kreeg kinderchampagne. Ze weet nog dat die haar hoofd licht maakte toen ze moest gaan slapen. Was dit wat er gebeurde als je dronken was?

Toen ze wakker schrok van het licht dat in haar kamer werd aangestoken, besepte ze eerst niet dat oma en opa aan weerszijden van haar bed zaten. Ze herinnert zich dat ze niet huilden. Ze keken wel ernstig. Waren ze boos? Had ze iets fouts gedaan?

'Ze zijn dood, Valerie. Je mama en papa zijn dood,' is wat oma zei. Niet één keer, maar wel twintig keer na elkaar. Het klonk steeds harder en scherper, tot opa haar deed ophouden.

Wat er precies gebeurd was, weet ze niet. Niemand in haar nabije of verre omgeving kon later één consistent verslag uitbrengen. Er deden verschillende versies de ronde en vaak kwamen de verhalen in fragmenten. Die reeg ze mettertijd aaneen tot haar eigen geschiedenis. Met de karige puzzelstukjes die haar werden aangereikt, creëerde ze het beeld van haar ouders' laatste avond. Hun dood veroorzaakte zoveel verdriet dat al snel werd besloten om er zo min mogelijk over te praten.

Een vriendin van oma beweerde ooit dat moeder geen zin had in het oudejaarsdiner en dansfeest in het Switel hotel in Antwerpen. Misschien vond ze het niet chic genoeg, maar daar kan Valerie alleen maar naar gissen. Blijkbaar had vader aangedrongen, omdat de hotelmanager hen persoonlijk en meermaals had uitgenodigd. Dat deed hij uit erkentelijkheid: zijn echtgenote was een ex-patiënte. Waarschijnlijk durfde vader uit beleefdheid niet te weigeren en wilde hij zich op zijn beurt erkentelijk tonen voor de hem toebedeelde eer. Hij, Olivier Moret, gerenommeerd neurochirurg die bekendstond als een man met passie voor zijn vak en een ontembare drang om zijn patiënten beter te maken. Hij bezat de buitengewone gave om iedereen rond hem te waarderen, elke mens vond hij uniek. ‘Een warme persoonlijkheid’, die woorden hoorde Valerie weleens vallen. Na zijn studies geneeskunde in de vroege jaren zeventig specialiseerde hij zich in de neurochirurgie, heeft oma haar ooit op een zeldzaam moment toevertrouwd. Voor Valeries geboorte werkte hij zelfs een tijd in Montpellier om er zich verder te bekwamen. Bij zijn terugkeer vestigde hij zich als specialist in een Brussels universitair ziekenhuis en groeide er uit tot een pionier in zijn discipline. Al snel werd hij opgepikt door dokter Grossman die in New York en Dallas werkte. Grossman was twintig jaar ouder, wereldtop en werd zijn mentor. Samen voerden ze de meest gecompliceerde hersenoperaties uit in de Verenigde Staten.

Valerie herinnert zich de oudere heer die op de begrafenis van haar ouders onbedaarlijk huilde, pas veel later kwam ze erachter dat de schreiende man dokter Grossman was. In haar tienerjaren had ze de vermaarde collega van haar vader gegoogeld: in die periode zocht ze radeloos naar informatie over haar ouders. Vragen stellen aan oma en opa deed ze niet meer.

‘We moeten sterk zijn en verder leven,’ is wat oma steeds zei toen ze klein was. Al snel had Valerie besloten dat een kind verliezen erger is dan je ouders kwijtraken. Het was dus beter om oma en opa te sparen.

Via het internet kwam ze te weten dat Grossman in 1963 in het Parkland hospitaal de hoofdwonde van president Kennedy had onderzocht en meteen beseftte dat die dodelijk was. Ironisch genoeg had Grossman twee dagen later Kennedy’s moordenaar, Lee Harvey Oswald, moeten onderzoeken op ruggengraatlletsels. Oswalds schotwond bleek eveneens fataal.

Hoe dan ook: vader stond op het toppunt van zijn professionele kunnen toen hij op tweeënveertigjarige leeftijd, samen met moeder, omkwam in de hotelbrand in het Switel. Die werd door onbedachtzaamheid veroorzaakt: enkele brandende kaarsen stonden vervaarlijk dicht bij de kerstbomen. In amper enkele luttele seconden transformeerden ze in een vuurbal die de feestzaal in lichterlaaie zette. Vijftien mensen lieten het leven, waaronder haar vader en haar moeder: Cathérine de Bandt.

Ze weet nog dat oma en opa de Bandt een dringende familie-raad bijeenriepen en een spoedzitting van de raad van bestuur van NALIN, het wereldberoemde modehuis van de familie de Bandt, dat werd geleid door haar moeder, Cathérine, en haar zus Charlize, die iedereen Charly noemt. De vergaderingen vonden nog voor de uitvaart plaats. Wat er werd besproken weet ze niet, maar de genomen beslissingen kent ze wel. Die bepaalden haar latere leven.

Valerie wil er niet langer over nadenken, veert recht en stapt naar binnen om zich klaar te maken, maar haast automatisch loopt ze naar het koffiezetapparaat voor een tweede kop.

Terwijl ze gebiologeerd toekijkt hoe de koffie traag in haar mok sijpelt, dwalen haar gedachten af naar haar ouders' begrafenis. 'Ik wil geen traan zien,' had oma de Bandt haar streng bevolen. Later begreep ze dat oma geen huilfoto's op de covers van magazines en kranten wou. Ook al had het modehuis met man en macht geprobeerd om de paparazzi met hun flitsende camera's weg te houden, ze waren er toch. Ze bewaart de knipsels in een doos, in de kast met andere herinneringen. De voorbije decennia heeft ze alles stiekem bij elkaar gesprokkeld, niemand weet ervan af.

Op de foto's van de uitvaart ogen haar grootouders en tante Charly waardig, al houden ze hun hoofd gebogen. Oma de Bandt en tante dragen hetzelfde leren NALIN-maatpak met felrode stiksels, dat speciaal voor de gelegenheid was ontworpen. Hun gezichten zijn grotendeels bedekt door een zwarte, kanten mantilla. Zelf loopt ze aan de hand van opa de Bandt, die strak in een donkergrijs pak zit en geen zestig maar tachtig jaar oogt. Voor haar hadden de coupeuses van het NALIN-atelier exact hetzelfde lederen pakje als dat van oma en tante Charly genaaid. Dat was bijzonder, want NALIN heeft geen kinderlijn. Alleen de zwarte sluier ontbreekt – ze draagt haar lange haren los over haar schouders.

Ze heeft de foto's vaak bekeken. Wat opvalt, is dat ze voortdurend naar de grond kijkt; er is geen enkel beeld waarop haar gelaat zichtbaar is. Meer dan eens heeft ze de minibroek en -blazer uit haar kast tevoorschijn gehaald en op de vloer tentoongespreid, in de hoop te achterhalen wat ze toen voelde.

Maar ze voelde niks. Ze kwam steeds in een eindeloze leegte terecht. Na een tijd hoorde het lederen kostuum niet langer bij haar en werd het kleine meisje op de foto een vreemde.

Van de begrafenis herinnert ze zich alleen wie wél huilde. Dokter Grossman bijvoorbeeld. En opa en oma Moret, de ouders van vader. Ze had opa Moret nooit eerder zien wenen. Hij was een rijzige, strenge man die enkel Frans sprak en net als haar vader arts was. Op de uitvaart kermde hij aan een stuk door. Oma Moret moest hem ondersteunen toen het zijn beurt was om een witte lelie op de lijkkisten te leggen.

Later ging ze een paar keer bij hen op bezoek. Eddy, de huischauffeur van de familie de Bandt, zette haar dan af op de Avenue Louise in Brussel en pikte haar na een tweetal uurtjes weer op. Ze herinnert zich de treurigheid in het herenhuis, de muffe geur van verdriet.

Oma Moret had vaders vroegere kinderkamer ingericht met zijn oude spullen – hij was hun enige kind. Aan de muur hingen foto's van toen hij klein was, van zijn huwelijk met moeder, en ook van haarzelf als baby. Ze wou er altijd zo snel mogelijk weg, maar moest de twee uren in de dodenkamer uitzitten. Grootmoeder Moret huilde dan onophoudelijk en jammerde dat God onrechtvaardig was. Grootvader liet zich nauwelijks zien.

Zelf zei ze nooit iets terug, want ze wist niet wat ze moest vertellen. Het was beter om er niet meer over te praten, zoals oma en opa de Bandt zeiden.

Nadat ze bij Eddy een keer verslag had gedaan over de visites, moest ze prompt niet meer op bezoek. Enkele maanden later stierven opa en oma Moret kort na elkaar. Mensen kunnen doodgaan aan bedroefdheid.

Er wordt gezegd dat ze na de begrafenis van vader en moeder naar een internaat werd gestuurd, in de buurt van Brussel, maar dat duurde blijkbaar maar enkele maanden. Ze heeft er

geen herinneringen aan. Wie haar medeleerlingen waren of hoe de leraars eruitzagen, kan ze niet zeggen. Ze heeft ook geen beeld van haar kamer of de eetzaal en weet al helemaal niet hoe ze zich voelde. Tante Charly heeft er maar één keer iets over verteld: 'Je was er niet graag, *ma puce*, je verstopte je urenlang in het park en de bossen rond het kasteel. De helft van de tijd was iedereen naar je op zoek, het was onmogelijk.'

Ze weet er niks meer van en op momenten verontrust het haar dat ze geen enkele herinnering heeft aan die periode. Tegelijk voelt ze zich schuldig. Ze weet niet wat haar toen dreef, maar bekijkt het als kinderachtige aanstellerij van haar kant, omdat ze de familie met problemen opzadelde.

XELA

Vanaf zijn balkon op de derde verdieping van het klooster ziet Xela hoe de priesters met z'n allen de binnentuin in schuifelen. Geen enkele van zijn *honouns* ontbreekt, alle eenenveertig priesters zijn er. Moses heeft ze daarnet met spoed bij elkaar geroepen. Als hogepriester vertegenwoordigt hij de oppergod Sègbo Lissa – ongehoorzaamheid is niet aan de orde.

De parels van Baï zijn gestolen en dat is een bijzonder ernstig delict. Baï is de priesteres die zorgt voor de novices die een aantal jaren in het convent in Benin verblijven tot ze volwaardige *vodunsi* zijn. Met z'n allen wonen ze in de afgesloten kamers op de benedenverdieping die niet toegankelijk is voor buitenstaanders. De inwijdingsrituelen moeten geheim blijven.

De dief is binnengedrongen in het verboden deel van het klooster en heeft zijn laaghartige vergrijp alsnog niet opgebiecht. Uiteraard is iedereen geschrokken, Moses moet de zaak snel en efficiënt oplossen.

Vanaf het balkon ziet Xela hoe de *honouns*, die een cirkel vormen rond de irokoboom waarin de geesten van de voorouders huizen, de kruik met gedestilleerde palmwijn gezapig aan elkaar doorgeven. Om beurten nemen ze een flinke teug *sodabi* en gieten wat op de rode kleigrond. De doden houden ook van alcohol.

Wat verderop staan de trosselaars die het tempo van hun drums opdrijven tot een broeierige climax, die maar niet lijkt te landen. Het onheil in hun cadans is ondertussen tot in de verste uithoeken van het dorp te horen.